

ԵԱՂԻԿ շաբաթը երկու անգամ կը հրատարակուի Զորեբե-շաբթի եւ Շաբաթ օրերն : — Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն է 100 դրուշ արծաթ : — Վեցամսեայն 50 . — Գուտաւաց համար 145 դրուշ . — Վեցամսեայ 60 . — Խանութեան տողը 5 դրուշ :

Որ եւ է նամակ կամ գրութիւն պէտք է ուղղել :
Ա. Արտոնատեր և Տնօրէն
ԱՆՏՈՆ ՍԱՔԱՅԵԱՆ
Էսկի Չաղթիյէ Դաւանի
Նշան էֆ. Պերպերեանի Տպա-
րանն :
Խմբագրութեան յանձնուած
գրութիւնք կտ չեն տրուիր :

40 ՓԱՐԱ

ՀԱՆԴԵՍ

ՓԱՐԱ 40

Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն ԵՒ Բ Ա Ղ Ա Ե Ա Վ Ա Ն

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ ՈՒ Թ Ի Ի Ն

Ազգային տեսութիւն (Ընդհանուր վիճակ գաւառաց) : — Դրադատական : — Մայ . եկեղեցւոյ վիճակը — Ազգային լուրեր . — Կայս . շնորհ : — Գիւղէ վերագարձ . — Ժողովրդային առողջապահութիւն . — Առտնին խրատներ — Ծանուցմունք :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻԻՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԻՃԱԿ ԳԱՒԱՌԱՅ

Ա.

Ծաղիկի Խմբագրութիւնն ստանձնած օրէ—ինչպէս և Լոյսի հրատարակութեան միջոցին—մեզի կէտ նպատակ դրինք գլխաւորաբար զբաղել չայկեանքի կենսական խնդիրներով և առայս լուրջ նկատողութեան առարկայ ընել մանաւանդ մեր ազգային, բարոյական, կրթական և ընտանեկան վիճակն և այն պայմաններ՝ յորս կը գլուխը ընդինք :

Ուրախ ենք և —ներուի մեզ ըսել նաեւ—հպարտ զի մեր տեսութիւնք և դիտողութիւններ համակրական ընդունելութիւն կը գտնեն ընդհանրապէս : Այս բան մեզ գրգռու և քաջալեր կուտայ ընդհանրացնելու համար մեր տեսութիւններ և տարածել նաեւ մեր Հայաբնակ գաւառաց կրօնական, բարոյական, կրթական, առտնին, առողջական, արհեստական և նիւթական վիճակին վրայ այնքան, ցորչափ մինք

տեղեկութիւն ունինք և հետազոտութիւններ ըրած ենք մեր ի գաւառս աղելորութեան միջոցին :

Այսու հանգերձ՝ չենք յաւակնիր կարծելու թէ մենք ամեն բան կրցած ենք ճշգիւ ուսումնասիրել, այլ այնքան միայն հետազոտած ենք, ինքնապէս որ կը ներէին մեր ժամանակ և միջոցք, և թէ բովանդակ Հայաբնակ գաւառներն այցելու ոչ առիթ և ոչ ամեն ունեցած ենք՝ ուստի շատ գոհ կը լինինք եթէ այս մասին մեզի տեղեկութիւն հաղորդուի ձեռնհաս անձանց կողմէ, որ անշուշտ կարելոր ծառայութիւն կը մատուցանեն ոչ թէ մեզի—զի մենք մասնաւոր շահ չունինք—այլ ընդհանուրին . որոյ օգտին և բարւոյն ծառայել մեր ամենուն պարտքն է :

Սկսինք ուրեմն նկարագրել մեր ճանապարհորդական նկատողութիւններն ու աղաւորութիւններն :

Չառաջինն 1867 մայիս 20ին էր որ Պօլսէն մեկնեցանք երթալ ստանձնելու համար տնօրէն-դասատուի պաշտօնը Սիվրիհիսարի այն մասնաւոր վարժարանին, զոր հաստատած էր տեղւոյն Օգնական ընկերութիւնը, որ կը բաղկանար իբր քսան բանիբուն և ուսումնաւէր անձերէ, որոց իւրաքանչիւրն 5ական սակի գնելով 100 սակոյ համաստ գոտմար մը կը կազմեն, զոր շահագործելով 2-3 տարւոյ մէջ գրեթէ 500 սակոյ կը հասնի, որ տոնեն

մասնաւոր գպրոցի մը հաստատման կը ձեռնարկեն : միւս կողմէ շարունակելով նոյնպէս դրամագլուխն աւելցնել, որով ստա մեծապէս կ'աջակցէր Սիվրիհիսարցի վաճառական ներսէսեան կարապետ էֆէնտի անուն ծանօթ և եռանդուն ազգայինը :

Գրեթէ անկարելի է նկարագրել այն եռանդ և աւիւն, զոր կը տածէինք երթալ այցելու համար գաւառներն, որոց մասին շատ բան լսած և շատ բան կարդացած էինք :

Այս բուն տենի յայնքան ազդու էր, որ վերջապէս հարկադրեց զմեզ զոհել մեր վայելած հանգիստն և մեծագոյն շահը, զոր ունէինք առտ, և գրեթէ տղու նման խնդալով ու խայտալով հեռացանք ի Պօլսէ, որսվհետեւ նոր տեղեր պիտի տեսնէինք, Հայաբնակ գաւառներ պիտի երթալինք, սիրելի յարգելի և յաւատարմութեան ու սխրալի ինչատակներ պիտի այցէինք և շատ հետաքրքրելի նիւթեր, հեաքեր ու առարկաներ հետազոտութեան և ուսումնասիրութեան առարկայ պիտի ընէինք :

Ահա այսքան մեծ էր մեր սէրն ու փափագ ծառայելու գէթ գաւառի մը ազգայնոց կրթական գործին և թէ յագեցնելու համար մեր բուն տենիը նոր բան տեսնելու և նոր բան սորվելու համար :

Կրնանք առանց յաւակնելու և ամենայն համեմատութեամբ ըսել թէ այս

ուղեւորութիւն կրցաւ նաեւ մեզի ոչ նուազ օգտակար ըլլալ շատ պարագայի մէջ:

Շոգենաւէն ելնելէ յետոյ առաջին Հայաքնակ իջեւանէն սկսեալ մանրամասն ուշադրութիւն դարձուցինք բուն Հայու կեանքին վրայ և խորապէս դիտելով և հետազոտելով այն ամեն բան, որ կը վերաբերին Հայու կրօնական, բարոյական, առտնին, կրթական, տնտեսական, արհեստական և նիւթական վիճակին և նորա բարուց, վարուց, սովորութեան, կենցաղին, ընկերային և տեղական պայմանաց, հաւատոյն, զգացմանց, ճաշակին, նախապաշարման և այլն, և այլն:

Պիտէն մեկնելէ առաջ պատմութեան վերաբերեալ արդէն շատ բան կարդացած էինք, բայց Տաթեւացիին զոր Գեր. Մելքիսեդեկ Մուրատեանցի հետ յիւսկիւտար—յայնժամ Պ. Գարեգին—քանիցս սքանչանօք կարդացած և ուսումնասիրած էինք, գրեթէ մեր միակ առաջնորդն էր հետազոտութեան, այն Տաթեւացիին կ'ըսենք. յորում ամփոփեալ են կեանքն ու եկեղեցին Հայուն, և ստուգիւ՞ շատ արժանի ընթերցման, բայց հիմա արդեօք այդ պատուական մատենին պարտ ու պատշաճ յարգ ընծայող կա՞ն(1):

Փափագելի է որ մեր պատուարժան եկեղեցական հոյրեր առտուածաբանութիւն կոչուած դասական ուսումը փոխանակ լատին կամ յոյն հեղինակաց գործերու մէջ որոնելու պրպանեն եւ հետեւին մեր բուն նախնեաց շատ յարգելի գործերը յորս լիովին կը գտնենք Հայաստանաց Սուրբ, Ընդհանրական, Առաքելական և Կաթողիկէ եկեղեցւոյ անսփռ և անվրէպ վարդապետութիւնը, որ ամենէ զժողով պարագայներու մէջ իր թաշաղղթ հանդիսացած վեհապանծօրէն:

Այս բան ժամանորայէս յանձնարարելէ յետոյ՝ անցնինք դարձեալ մեր նիւթին:

(1) Յարցելի և յազանդուոր Տօթեւացիի հետեւն է ֆէնտի որ շատ սիրահար է այս տկասկ գործոց, մօտերս լուրջ ուսումնասիրութեան առարկայ ըլլած, որանչացած և իւր տաղանդութիւններ ի գիր աւելով նուիրած է Մարկոսէ ֆէնտի Աղաբէկեանին:

Առաջին տպաւորութիւնը, զոր ունեցանք մեր ճանապարհորդութեան միջոցին, սա եղաւ թէ՛ ո՛ւր որ գացինք, գիւղ, գիւղաքաղաք կամ քաղաք, եկեղեցասիրութեան զգացումը դեռ կենդանի պահուած էր, և այս բան մեծ միևնույնութիւն պատճառեց մեզ, որովհետեւ՝ ըստ հայկական նախնի սովորութեան՝ ամեն ոք՝ հարուստ թէ աղքատ, արհեստաւոր թէ վաճառական և պատանի կամ երիտասարդ նախ քան գործի երթալը՝ անպատճառ եկեղեցի պիտի երթայ՝ աղօթէ և Աստուծոյ օրհնութիւնն հայցելէ յետոյ պիտի երթայ իր գործին, որովհետեւ մէկն եթէ եկեղեցի չերթայ այն օր, կարծես լանցաւոր մը կը համարուիլը ընկերակիցներու առաջ, որ երեսը վար կ'առնեն:

Ի Պիլէճիկ, ուր կեցանք մի քանի օր, Վարդան աղա անուն անձն հինգ չարթի տաւօտ եկեղեցի չէր գացած, իւր ընկերներ ցերեկն յիշեալի խտուրթ երթալով կ'ըսէին՝ «անցած ըլլայ, թէ որ հիմա գրեզ հոս չտեսնէինք, իրիկունը հիւանդտես պիտի գայինք» և այսպէս կը պախարակէին զինքը նոյն օր եկեղեցիէ բացակայ գտնուելուն համար:

Քէօթահեացի մ'ալ կ'ըսէր. եթէ օր մը եկեղեցի չերթամ, այն օրը կարծես գործս շատ գէշ կ'կրթայ և կամ դըժբաղդութիւն մը կը պատահի ինձ. իսկ ամեն անգամ որ եկեղեցին աղօթեմ և ժամերգութեան ներկայ գտնուիմ, հոգիս կը փառաւորուի և սիրտս հանգստութիւն կ'գգայ:

Ինչ որ ալ ըսուի կամ առարկուի սոյն համոզման ընդդէմ, սա շատ ստույգ է թէ՛ եկեղեցի երթալն ալ դաստիարակութիւն է. զոր գաւառացի Հայն անդ՝ պահած է, ինչպէս որ օրինակը կ'երեւայ աստ պանդուխտներու վրայ, որոցմով կը լցուին Պոլսոյ եկեղեցիք, իսկ արճարանները կամ քաղինօներն ալ կը լցուին տեղացիներով, որ փոխանակ եկեղեցի երթալու՝ դժբաղդաբար թուղթ կամ նարտ խաղալով կ'անցունեն յԱստուած փառաբանելու ժամանակը. մինչդեռ լննգդիւ, Սիմկրիկա և այլ դարգացեալ երկիրներ սըրճարան, կաղինօ և ուրիշ զբօսական վայրեր գոց կը մնան, մինչեւ որ եկեղեցական արարողութիւնք չաւարտին:

Թէ մենք այս սիւնակաց մէջ ինչո՞ւ այնքան մեր հոգածութեան առարկայ կ'ընենք եկեղեցասիրութիւնը, կարծենք աստ զարմանալու ոչինչ կայ և շատ բացայայտ է, զի մեր եկեղեցին մեր աղգային գոյութեան և պահպանութեան խանձարուն եղած է ի սկզբբանէ անտի և զայսօր. այնպէս որ՝ եթէ վերցուի եկեղեցին, չմնար նաեւ Հայութիւն:

Այս բացատրութենէ յետոյ՝ որ շատ ճիշդ է, արդեօք կարելի է այլապէս խորհիլ, մտածել և կամ նկատել զմեզ իբր մոլեռանդ ոք, իբր թէ կրօնասիրութեան զգացում արժարժեղ մոլեռանգութիւն նշանակէր:

Բաց այլոց՝ Անգղիոյ աղատական կուսակցութեան պետն՝ մեծանուն Պ. Կլատսթոն բարեպաշտ և կրօնասէր ըլլալով հանդերձ՝ մին է նաև ժամանակիս մեծ մարդերէ:

Եւ ինչո՞ւ կրօնասիրութիւնը եկեղեցասիրութիւնը նկատուի մոլեռանդութիւն, քանի որ Հայաստանեայց եկեղեցին աղատական պաշտելի եկեղեցի է:

Եթէ մենք քարոզէինք կամ յանձնարարէինք աւելորդապաշտութիւն, խնդիրն յայնժամ կը փոխուէր, բայց այլ է աւելորդապաշտութիւն և բուրովին ուրիշ բան է ճշմարիտ կրօնասիրութիւնը՝ հիմնեալ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ աղատական սկզբանց վրայ. որ քաղաքակրթութեան և գիտութեան բարեաց չեն հակառակիր երբեք. մանաւանդ թէ մեր նախնի երանանորդ և բաղմբերախտ Հայրեր՝ Մեծն Սահակ և Պարթեւ, Եզնիկ և այլն, իրենք գիտութեան աշակերտ և ապա ի Հայս նոյնպէս և գիտութեան առաջին վարդապետ եղած են՝ բանալով վարժարաններ, ծաւալելով գիտութեան լոյսը և մեզ շատ թանկագին գործեր թողլով, զորս տակաւին շատ հիացմամբ կը կարդանք, և իրենց գործոցը մէջ եթէ կան կէտեր որ կը հակառակին արդի գիտութեանց, անոնք իրենց սխալները չեն, այլ նոյն ժամանակի տիրող դրութիւններ:

Ժան-Ժազ-Ռուսօյի Վիլ խորհիմ, ապա գոմի ի մեզ՝ ի նախնի ժամանակ անձանթօք գաղափար մը չէր. Սարկաւադ վարդապետն աստի իբր Տ-Գ. դար առաջ զայդ սկզբունք հռչակած է:

Պատմութիւնը կը վկայէ թէ Հայուն քաղաքակրթութեան ոսկեդարը Դըրիստոնէութեան չորրորդ դարէն կ'ըսկսի, յորմէ փայլեցան շատ մեծ հանճարներ և գուրս եկան շատ բարձր տաղանդներ, յորոց բազումը Կալիստիս քահանայ, վարդապետ, եպիսկոպոս և կաթողիկոս էին:

Մեր նախնեաց գործերուն մէջ պահուած է ոչ միայն Հայ-լեզուն, այլ նաեւ նախնի Հայուն կեանքը. այն է, կրօնը, բարոյականը, առտնին կենցաղը, ուսումը, գիտութիւնը, քաղաքակրթութիւնը, արուեստները, ճարտարութիւնը, արհեստները, և այլն, և այլն, որ ուշադիր բանասիրաց հետազոտութեան և ուսումնասիրութեան առատ և անսպառ նիւթ կը մատակարարեն և ի յայտ կը բերեն սա խիստ պայծառ ճշմարտութիւնը որ թէ՛ եթէ Եւրոպայսօր կը պարծիքիբը հեղինակ քաղաքակրթութեան, Հայք Վե դար առաջ արդէն շատ քաղաքակրթեալ ժողովուրդ էին:

Ի Հայաբնակ գաւառս այժմ եթէ տեղ տեղ խաւար և տգիտութիւն կը տիրէ, բայց ուրիշ բաներու հետ նաեւ դեռ վառ կը մնայ կրօնասիրութեան ոգին, և եթէ ուրեք ուրեք այս վերջին ժամանակներ կրօնափոխութիւն տեղի կ'ունենան, ատենք թելագրութեանց և եթ արդիւնք են և ոչ երբէք հետեւանք համոզման կամ անտարբերութեան դէպ առ Հայաստանեայց Սուրբ, Կաթողիկէ, Առաքելական և Ընդհանրական եկեղեցին:

Բողոքական եւ ճիզուիթ միսիոնարք տեսնելով որ Հայուն հաւատը քարոզութեամբ խտխտել և զանոնք որսալն անկարելի է, ուրիշ միջոցներով կը փորձուին ի կրօնափոխութիւն հրաւիրել, այն է, պաշտպանութիւն խոստանալով, բան մը որ ոսկայն Հայուն և եթ չմիասնեն, այլեւ հակառակ է նաեւ մեր բարեխնամ տէրութեան ճշմարիտ շահուն. զի նոքա—միսիոնարք—օտար են և անշուշտ գործիք օտար ազդեցութեանց տարածման:

ԳՐԱԴԱՏԱԿԱՆ

Բ.

Վարդապետ Եղիշիւ իւր սահուն ոճին և ճոխ բացատրութեան համար իբր գրական մի գեղեցիկ գործ ոչ նուազ արժէք ունի, որ պատիւ կը բերէ դե-

ռատի Հեղինակին:

Իսկ գործին ոգին և բուն նպատակըն է պարզել և մատնանիշ ընել հետեւանքը այն միասակար դադափարին զոր կը տածեն շատ մը ծնողք՝ մանաւանդ մայրեր զարմանալի նախապաշարմամբ մը, այն է, իրենց աղջիկը վեր տեղ տալ, նախապաշարմով, որոյ նպատակը թէպէտ բարի, սակայն արդիւնքն ու վախճանը—հազիւ տննչմարելի բացառութեամբ—ողբերգական եղած է ընդհանրապէս:

Համակրելին Տ. Կամսարական է. ֆէնտի իւր այս գործին նիւթը կ'առնու իրական դէպքէ, զոր շատ կենդանի գոյներով կը նկարագրէ, խեղճ վարժապետին աղջկան կրած բարոյական թշուառութիւնները կը պատկերէ, որ յանգած է ապա շատ աղետալի վախճանի մը և Ֆայդ խեղճ աղջիկ զոհը եղած է իւր ծնողաց նախապաշարման, ծնողաց, որ ամիրայի զաւակը նախադաս համարեր են պարկեշտ ու պատուաւոր վաճառականէ մը, որ իր գործոցը զաւակն եղած է:

Այս գործ պատուական դաս մ'է ընդդէմ անյարմար ամուսնութեան, որ ամուսնութիւնը ատելի դարձնող պարագայներէ մին է, որ վրայ մենք եւս Լոյսի, «Պատկեր-Հայ-Կենաց» և Կիրակնօրեայ-Հայրենիք» մէջ ոչ նուազ սուշադրութիւն դարձուցած ենք և որոյ մասին Մաղիկի մէջ եւս ունինք գրել:

Կամսարական էֆէնտի նոյնպէս ոչ նուազ ճարտարութեամբ նկարագրած է ամիրայական կեանքը, ամբարտաւանութիւններն, յաւակնութիւնները և նոցա իւրեանց զաւակը բարուք կըրթելու մասին անփութութիւնը, որով իրենց լաջորպէ գոթադգաբար զեղիս, շաւլ, չփացած ու մեծցած և—շատ փոքրիկ բացառութենէ մը զատ—իրենց հետ դադրած ու վերջացած է փայլն ու պերճութիւնը իւրեանց տոհմին:

Վարդապետ Եղիշիւ գործին մէջ ամիրայի կենաց ճշգրիտ նկարագրութիւնը ապագային առաջ պատմական մեծ կարեւորութիւն ունի. ուստի, այս նրկատմամբ եւս սոյն վկայ նշանակելի առաւելութիւն կ'ոտանայ:

Վարդապետ Եղիշիւ բարոյականի տեսակէտով նոյնպէս յանձնարարելի գործ մ'է:

Թորոս պէյ անուն անձն ամուսնացեալ կին մը՝ որպէս է Վարժապետին Ողջիկն՝ Աստղիկ՝ Յակոբ էֆէնտիին հարսը գլխէ հանելու համար լարած է բազմաթիւ վատ էնթրիկներ և սոսկալի մեքենայութիւններ, ոյց Աստղիկ ցոյց տուած է դիւցազնական հաստատամութիւն վասն անաղարտ պահպանման իւր հաւատարմութեան ուխտին, և այս պատճառաւ յիշեալ Թորոս պէյ ի գործ դրած է վրէժխնդրական ամենացած միջոցներ, այրն իր կնոջմէն պաղեցնելու և հուսկ ապա այն ամենավատ որոգայթը, դժոխային ամբարտաւանութիւններն և իւր փրկիսովայական լրբենի վարդապետութիւնները ձեռք առած է որովք յաջողեցաւ զայրն՝ ամիրայի որդին՝ Արամը իկնողէն բռնելու:

Այդ մարդը՝ որ իբր բարեկամ և մտերիմ Յակոբ էֆէնտիի տունը մտնելէ և մեծ յարգ ու համարում վայելէլէ յետոյ՝ ամենաանարգ վատութեամբ գործը մինչեւ ցլետին կէտ կը մղէ, և սակայն տակաւին չդադրելով խնդիրը երբ Դատաս խորհրդոյ կը ներկայի սադրանք այդ անագորուն արածին՝ ամեն ջանք ի գործ կը դնէ մէկ կողմէ թշուառ այլ անմեղ ու առաքինի կնոջ՝ Աստղիկի ընդդէմ խիստ աննպաստ վճիռ մը ձեռք բերելու՝ եւ միւս կողմէ ալ ամենակատարեալ լրբութեամբ խեղճ աղջկան պարզամիտ ծնողաց հաւտացնել կը ջանայ որ ինք իբր թէ իրենց աղջկան պատիւը պաշտպանելու կ'աշխատի. և այս բան կ'ընէ, որպէս զի ծնողացը միջոցաւ կարենայ Աստղիկի համակրութիւնը շահիլ, բայց ի զո՛ւր. Աստղիկ միշտ նոյն Աստղիկն է, այսինքն միշտ մաքուր, միշտ անարատ, միշտ առաքինի և միշտ արի ու անյողդողդ և ահա այսպէս ի հող կը մտնէ անբասիր և առաքինի կենօք անցնելով կենաց այն դառն պայքարներէ, ոյց առաջ չընկճեցաւ իւր վեհ հոգին:

Եթէ դտնուին ոմանք որ Թորոս պէյի լրբենի վարդապետութեանց համար անբարոյական դատին գործը, բացայայտ է թէ շատ հարեւանցի գատաստան կ'ընեն, որովհետեւ չարը բարւոյն, ուստը՝ ճշմարտին, մոլութիւնն՝ առաքինութեան, ագեղը՝ գեղեցիկն և խաւարը՝ լոյսին բացատրութիւնն է:

Այսպէս, Աստղիկ, տկար արարած մը, յաղթեց սակայն շատ զօրաւոր հակառակորդի մը՝ պահելով իւր հաւատարմութիւնը, զոր ուխտած էր:

Ուրիշ բարոյական մ'ալ:

Թորոս պէյի լպիրշ և ամենավատ ընթացքը դաս մ'է նախ զգուշանալու տուն չմտնելու համար այնպիսի անձեր, որոց բարոյականը չէ փորձեալ ճշգրտապէս:

Այս գործին իբր վէպ ունեցած թեթեւ թերութիւններ՝ որ շատ կատարեալ երկերու մէջ իսկ կրնան սպըռգիլ, անոր իսկական արժէքը չեն բեկաներ երբէք, վասն զի յեզուն, նիւթը, պատմական մասը, դարձուածներ, կեանքի ուսումնասիրութիւնները, ծնողաց իրենց ազդիկը բարձր տեղ տալու նախապաշարուած, այս բանի ընդհանրապէս ծանրակշիռ հետեւանքները և բարոյականը շատ աւելի կ'արժեն այս երկի մէջ, որ դեռաւոր հեղինակին գրեթէ առաջին գործն է:

Անշուշտ փափագելի է որ վաղու պէտք Մալա համակրելի հեղինակը աշխատի միշտ կեանքի խնդիրներով և ոչ թէ ոմանց նման թարգմանելու այնպիսի երկեր, որ մեր կեանքին բնաւ չեն յարմարիր, և, հետեւաբար, այնքան օգտակար չեն ըլլար:

ՄԱՅՐ-ԵԿԵՂԵՑԻՐՑ ՎԻՃԱԿԸ

Դ.

Հրաժարեալ թաղ. խորհուրդը, որ պէս յիշատակեցինք, մանրամասնաբար կը թուէ այն պատճառներ. որ ծանրացած են սնտուկին վրայ և կ'սպառնան եկեղեցւոյն և թէ վարժարանին, ոյց վիճակ քաջալերական լինելէ արդէն շատ հեռի է:

— Նախորդը թաղ. խորհուրդը տարեկան իբր 160,000 ղՀ հասոյթ ցոյց կուտայ, որմէ 40,000ը վճարելի կտակաց, 12000ը կալուածական տրոց, 75,000ը վարժարանաց, 25,000ը պաշտօնէից և 7-800ը նորոգութեանց յատկացեալ են, որ ըսելէ թէ հասոյթը սովորական ծախուց հազիւ կը բաւէ:

Այս պատկերացոյց բաւական է ուշադրութիւն դարձնելու թէ ի՞նչ կը լինի ապագան, եթէ, օրինակի համար

այն ընդարձակ և բազմաճիւղ եկեղեցւոյ և վարժարանին վրանդ մը պատահի, որ անհաւանական չէ:

Իսկ գալով վարժարանին, իւր արդի պայմաններով բնաւ չգոհացներ ուսումնասէր թաղեցւոց փափաղը, և որոյ այս վիճակ(1) առիթ և պատճառ եղած է Գում-գափուի նման ընդարձակ և բազմահայ թաղի մը մէջ բազում մասնաւոր վարժարանաց հաստատման:

Ի Կէտիկ-փաշայ ճիղուիթք և Ամերիկացի քոյր միսիօնարք ունին մէյ մէկ վարժարան, ի Գում-գափու հաստատուած է Գարոյասէր Տիկնանց Ընկերութեան արդիւնաւոր վարժարանը, դարձեալ ի Գում-գափու Միքիճանեան վարժարանը, ի Մուսայրա Շիշմանեան դպրոցը, Եէնի-գափու Մէշուրուճեան երկսեռ վարժարանը(2), և այլն:

Այս հաշուէ դուրս են վարդապետութեան ծաղկոցները, որ մի քանի հատ են, և այս ամենուն նիւթական մեղմեղմ տուողները միշտ թաղեցի ժողովուրդն եղած է, որ իր քսակը բացած է նաեւ օտարաց:

Եթէ Մայր վարժարանը բարեկարգ և զարգացեալ վիճակ ունենայ եւ շատ խնամեալ հսկողութիւն ի գործ դրուի, ծնողք յայնժամ ի հարկէ նախամեծար պիտի համարին աղգային վարժարանը, ինչպէս որ այժմ կարի համալրանք կը նայի ժողովուրդը Ղալաթիայ Կեդր. վարժարանին վրայ, որոյ ծախուց գրեթէ կէսէն աւելին՝ ըստ մեր ճշգրտոյն տեղեկութեան՝ թոշակներէ կը գոյանայ, զոր սիրայօժար կը վճարեն ծընողք, վասն զի փորձով կը տեսնեն թէ հոն արդիւնք, խնամեալ դաստիարակութիւն և ուշադիր հսկողութիւն կայ:

Ուրեմն, երբէք ճիշդ չէ ըսել թէ Հայը իւր զաւկին կը թութեանը համար ստակ կը խնայէ:

Արդ, Գումգափուի թաղեցւոց խորհող և ողջամիտ մասն—որ այժմ բարեաղգարար փոքրամասն չէ—նկատելով որ իւր եկեղեցւոյ և վարժարանին արդի վիճակը քաջալերական չէ, նկատելով որ քուէով ընտրեալ թաղ.

(1) Նշանակելի կարեւոր պարագայ մ'է թէ այդ վարժարանի մէջ բարոյադիտութեան դուրս իւր բացակայութեամբ կը փայլի:

(2) Ցայտնի է թէ Եէնի քարու, Գումգափու Կէտիկ փաշա և Գումգափուի դուրս շատ մերձաւոր թաղեր են:

խորհուրդ մը գործառնութեանց մէջ անհուն գոռաբութեանց կը բաղնի, և այս պատճառաւ նոր ընտրութեան կը յաջորդէ առժամանակեայ վիճակ՝ որ սակայն բարեկարգելու գարձեալ անկարող կը լինի, նկատելով որ Մայր եկեղեցի իբր Պատրիարքական աթոռանիստ եկեղեցի՝ բացառիկ դիրք մ'ունի, և նկատելով մանաւանդ Ղալաթիա, Բերայ և այժմ փարակէօմիւսիկ ձեռնհաս, կարող, վ տահելի և զգեցիկ խնամակալութեան շնորհ և բարեկարգութեան, յառաջագիմութեան և արդիւնաւորման ճանքու մէջ կը գտնուին, փրկութեան իբր միակ բանաւոր միջոց կը խորհին Մայր եկեղեցւոյ մատակարարութիւնը և վարժարանը կարող, բանիւրուն, փտահելի և տղեցիկ խնամակալութեան մը յանձնուած տեսնել:

Մենք որ 20 տարիէ հետէ կը բնակինք ի նոյն թաղ և ուր գործօն դեր ունեցած ենք, և թաղին վիճակն ու տեղական հանգամանքները շատ մօտէն գիտենք ու կը ճանչնանք, արդոյ թաղեցւոց խորհող և լրջամիտ մասին տաժած այժմու փափագը շատ օրինաւոր և յարգելի գտնելով վասն բարեկարգութեան, յառաջագիմութեան և արդիւնաւորման՝ ոյց շեքմապէս փափագող ենք, խորհուրդ կուտանք և մասնաւորապէս կը յանձնարարենք, որպէս զի իւրեանց այս փափագ օրինաւոր միջոցաւ փութան ժամ առաջ յայտնել Ազգ. Պատկ. վարչութեան ի փրկութիւն մեր սիրեցեալ թաղին. Գում-գափուի, որ իր փառաւոր անցեալով այնքան նշանաւոր եղած է, և որոյ սակայն արդի վիճակը դժբաղդաբար շատ ողբալի եւ կարեկցութեան արժանի է:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գեր. Տ. Գարեգին եպիսկոպոս Սըրուանձտեանց անցեալ հինգշաբթի օր Ղալաթիոյ եկեղեցին հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուց ի հանգիստ հոգւոյ երջանկալիշատակ Ներսէս Պատրիարքի վարժապետեան, որոյ մահուան հինգերորդ տարեդարձն էր:

Գեր. Պատարագիւր պերճախօս քարոզով մը մեծանուն հանգուցելոյն կեանքը և օղգային ծառայութիւնները դրուատեց:

Եկեղեցին ի էր խուռն բազմու

թեամբ և կեդր. վարժարանի Պատ. Խնամակալութիւնը և համայն աշակերտը ներկայ էին սոյն տխուր հանգիսին:

— Կիրակի օր ալ Գառը-գիւղի եկեղեցին նոյնպէս հոգեհանգիստ կատարուեցաւ:

— Գոհութեամբ կիմանանք թէ Պատր. Փոխանորդ Իւթիւճեան Գեր. Տ. Գէորգ Ծ. վարդապետ Կարնոյ գաւառին առաջնորդ ընտրուեր է:

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՇՆՈՐՀ

Շարաթ օր Հանդէսս մամուլը դէրժուելէ յետոյ մեծաւ գոհութեամբ իմացանք թէ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեր է աղամանդադարդ ապարանջան մը շնորհել Ազնուա. Տիկին Եւգինէ Նազաշեանի (գուստր Տատեան Վսեմ. Յարութիւն փաշայի) որ Գերմանիոյ Վեհ. Կայսրուհւոյն պատուակալ տիկին կարգուած էր:

Յայտնի է թէ Ազնուա. Տիկին Նազաշեան երկար տարիներէ հետէ Կայս. Կանանոցին թարգմանի պաշտօնը կը վարէ մեծ յաջողութեամբ և Բ. կարգի Շէֆադաթ պատուանշանին արժանացած է:

Նոյնպէս: ոչ նուազ գոհութեամբ իմացանք թէ Ն. Կ. Վեհափառութիւն բարեհաճեր է Ազնուա. Օր. Արաքսի Վահանեանի (գուստր դատական նախարարարութեան Խորհրդական Վսեմ. Վահան Էֆէնտիի) աղամանդադարդ ապարանջան և Բ. կարգի Շէֆադաթ պատուանշան շնորհել ի վարձատրութիւն այն ծառայութեան՝ զոր իբր պատուակալ Օրիորդ մատոյց Գերմանիոյ Վեհ. Կայսրուհւոյն:

Եւ փութանք մեր ջերմ շնորհաւորութիւններն և խնդակցութիւնը յայտնել Ազնուա. Տիկին Նազաշեանի եւ Ազնուա. Օր. Վահանեանի, որ իւրեանց բարձր կրթութեամբն եւ գնահատելի արժանեօք պատիւ կը բերեն ոչ միայն իւրեանց մեծանուն գերդաստանաց, այլ եւ Հայ-գեղեցիկ սեռին:

Մինչեւ հիմա Շէֆադաթ պատուանշանի արժանացած են Հայ-իգական սեռէ Ազնուա. Տիկին Նեքար (Մայր բարձր. Յակոբ փաշայի)՝ Քաղաքեան, Ազնուա. Տիկին Նազաշեան, Ազնուա. Տիկին Աղաւնի Կ. Տէրունեան (քոյր Բարձր. Յակոբ փաշայի) Ազնուա. Տիկին Ասպետուհին Զունդ եւ Ազնուա. Օր. Արաքսի Վահանեան:

ԳԻՒՂԷ ՎԵՐԱԴԱՐՁ

(Վերջնական թուէն)

Երկու կարգի հիւրերը ցերեկուան ճաշը կուշաուկուռ ընելէ, սուրճերն խմելէ և քիչ մ'ալ հանգչելէ յետոյ իրիկուան դէմ սկսան արդուզարդի:

Տանտիկինը կարծելով թէ երթալու պատրաստութիւն կը տեսնեն, ներքնապէս շատ գոհ եղաւ և առ երեսու ուզելով վերջին յարգանք մ'ալ ընել շուտ մը օշարակ պատրաստեց, զոր հիւրերուն հրամցուց, եւ որք մերժելու անքաղաքավարութիւնը բնաւ չունեցան և զորս ի մի ուժով պարպելէ յետոյ անոնցմէ մին խօսքը տանտիկինի ուղղելով ըսաւ՝

Հոռոփիկ հանրմ ինչո՞ւ տահտ չես չտկուեր, հայտէ վրադ չափուիս մը հագիր, էրթանք քիչ մը պտտինք. դեղ էկողը չի նստիր:

— Քայլըլըյա սէօհպէթ հարամ. հրամանքիդ գացէք. ես հոօ հաղար գործ ունիմ. դլոխս ալ էվէլօք կը ցուի կոր քի սնկէ հունա էրէրսլու ատեն չունիմ:

— (Ուրիշ մը) Վայ խըյոնէթ, մեզի միշտ'կ պիտի թւոյն:

— (Մէկ ուրիշը) Պէլքի մեր գալէն հազ չըրաւ:

— (Ուրիշ մը) Հազ ընէ չընէ, իշտէ մենք էկանք:

— (Ուրիշ մը) Քա չէ', ան ինչ ճանլար ճանի անլման կէսն է քի, սանկը ուլարը բէք խըթ կը գտնուի:

— (Մէկ ուրիշը) Անանկ ըլլալը չի կիտնայինք նէ եալլահ կընէինք տէ հի, կուգայինք:

— (Ուրիշ մը) Կէսն ան է քի վախիթ չունի նէ զօռ մ'ընէք, փառք Աստու մէկ օրուան չենք ես, պաշխատեն պարապար կերթանք:

— (Մէկ ուրիշը) Աղէկ ըսիր. ողջիկ հայտէ մենք հիմա էրթանք, բան մըն ալ առնենք նէ Հոռոփիկ հանրմին վրայ բօլիցա կը քաշենք:

— (Ամենը մէկանց) Քա իրաւ, ատ աղէկ ըսիր գօշելով տունէն դուրս ելան:

Հոռոփի հանրմը իւր աղջկոնը Զապէլին հետ տունը մինակ մնացին:

Գրեթէ անկերելի է ասոնց զգացած խորին տհաճութիւնն և այլայլութիւնը նկարագրել:

Մայրը կ'ըսէ, աս ինչ բան էր գըլխուս էկաւ. աս գեղ գալ էղաւ ինչ ծի. աս ինչ տող է որ կը քաշեմ կոր. իրիկուան ալ հայրիկդ գայ նէ թիւր լիւ մըն ալ անիկա մտիկ ընելու է. իրաւ, ինչ ըսէ նէ հախ ունի. օրթալը խին աս նեղութեանը ասոնք ալ վո՞ւր կէ բուսան. պարէմ մէկ խըսըմնիս. ճանտան մէկերնիս ըլլան. խօշ աս տեղը ես մէկ խապահաթ մը չունիմ ամա, իրիկուանը հայրիկդ էկած ատեն սիրտին սըխընթըյէն ուլղունսուզ լախըրտը մը ընէ նէ, իշտէ ան ատեն տես էղածը, հէմ սիրտկոտրուածութիւն պիտի ըլլայ, հէմ ալ տող պիտի էլլանք. հէմէն չի չի հասնէին չի կատարէին կայու. աս ինչ սայղըսըղ էն էղեր:

— Մարիկ, ասոնց ամենուն պատճառը ես եղայ. թէ որ չհիւանդանայի և բժիշկն տլ անպատճառ օգափոխութիւն պէտք է չըսեր, ոչ դիւղ կուգայինք և ոչ ալ աս փորձանքները կը քաշէինք. ինծի մնայ նէ ես կըսեմ որ շուտ մը վար իջնանք. եթէ կարելի է այս շաբթու. բայց մաքիկ, ի զուր սիրտդ մի հատցնէր, իրիկուանը հայրիկս գայ նէ ես ա. նոր բարկութեան առաջը առնելու կաշխատիմ, կուլամ, կը պաղատիմ և ոտքն ու ձեռքը կիյնամ. հիմա իրիկուան ուտելիքը և պառկելու տեղը նայինք:

— Նայինք ամա, աղջիկս, օրթան բան չիկայ, ինչ ընեն:

— Զըլլայ նէ խառապին խապարըրէ մէկու մը հետ, քիչ մը միս բերել տուր, քեզի հետ ծառք ծառքի կուտանք կերակուր մը կընենք. պախալէն ալ քիչ մը իւղ ու բրինձ բերել տուր. բիլուս մըն ալ բիլաֆ կընենք, իշտէ էղաւ գընաց:

Շուարեալ մալրն իւր աղջկան սիրտ տալէն և անոր տոռած այս խորհուրդէն քաշալերեալ քիչ մը հանգարտեցու և խառապին լուր զրկեց, որ անմիջապէս եկաւ:

— Ծօ՞ վասիլ, հայտէ ուստանայ սէօլլէ պիղէ չաբսւք 3-4 օգկայ էթ կէօնտէրսին տիշ գաբաղը թարաֆընտան:

Վասիլը գնաց և շուտ մը վերադառնալով ըսաւ՝

— Պիղիմ ուստա փարայ խստէօր, չիւնքի սիղին ալա չօդ պօրճ վար վէ-

— Ծօ սէն կէթիրտէ պէն աղաթա

սէօյէրիմ քօ վէրսին :

—Վէրսին ամա, պիղիմ ուստա վէր-
մէզ, չիւնքի սիղին ալա չօգ ուզաթ
աը, եւ զայս ըսելով մեկնեցաւ:

Հոռոմի հանրմը սկսաւ մտածել եւ
իւր զգացած բարկութենէն գրեթէ
արուստուել. պախային լուր զրկելէն
ալ հրաժարեցաւ խորհելով թէ գուցէ
սա եւս զլանայ:

Աղջիկն ի տես իւր մօր արտասուա
լից եւ սրտաբեկ վիճակին ինք եւս ըս
կսաւ լալ եւ անշուշտ շատ երկտը պի
տի տեւէր այս տեսարան, եթէ մայրն
յանկարծ չըսէր իւր պաւկին, աղջիկս,
հանգարտէ՛ միտքս կուգայ որ վերը
պառօյին մէջ երկու մէծիտիցէ պիտի ու
նենամ էրթամ նայիմ տէ իրիկուան
համար բան մը պէճէէմ:

—Մայրիկ, քառորդ ոսկի մ'ալ ես
ունիմ: մօրեղբորս տուած նէ հիւանդու
թեանս ատեն, ան ալ տամ:

Մայր եւ աղջիկ փոխադարձ զոհո
ղութեամբ պէտք եղածը կը պատրաս
տեն:

! (Շարունակելի)

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Դ.

Կանայք աշխատանոցներու մէջ

(Վերջին Խոսէն)

Ջերմութեան և ցրտոյ փոփոխա-
կան ազդեցութիւններն յառաջ կը բե-
րեն շնչափողի և թօքերու անհանգըս-
տութիւններ: Ջրոյ շոգին որ լուացա-
րաններու մէջ ամենէն աւելի կը դըտ-
նուի, թոքախտի սկզբնապատճառներէն
մին է, մանաւանդ մեծ է իւր ազդե-
ցութիւնը տեսանելեաց գործարանին
վրայ: Անշուշտ տեսած էք լուացարար
կանանց ձեռներն՝ գրեթէ զուրկ են
շօշափելեաց զգայնութենէ, իրենց վեր-
նամաշկը կարող չէ զգալու արտաքին
տպաւորութիւններն: աւելցուցէ՛ք այս
ղանազան անհանգստութեանց վրայ
յօդացան, վտանգաւոր հիւանդու-
թիւններէն մին՝ որուն ենթակայ կը
լինին ընդհանրապէս խոնաւ միջավայ-
րի մէջ ապրող մարդիկ, և կուենանք
տխուր պատկեր մը որ ամէն օր՝ կը
ներկայանայ մեզ: Կը խրատենք լուա-
ցարար կանանց չը գործածել Աօր կամ
Բօրի աղեր, հագնիլ մարմինը տաք
պահող հանդերձներ, կրել կտաւէ
պալապան գոգնոցներ, զգուշանալ աղ-
տեղի գորգերու վրայ ձգուած ասեղ-

ներէն և գնտակներէն որք կրնան եր-
բեմն վտանգաւոր վէրքերու ծնունդ
տալ իրենց յանկարծական խայթումո-
վը: Միքրօպներու տեսակէտով եւս
աղտեղի ճերմակեղէններն վտանգաւոր
են. տամափոխիկ հիւանդութեանց մի-
ջոցին առաջին փոխանցիկներն են.
քօլէրայի, ժանտախտի, կարմրախտի և
այլ հիւանդութեանց ժամանակ կրնան
միքրօպներու թոյներ բլլալ որոցմէ
զգուշանալու համար պէտք է ամէն
կասկածելի ձորձ ենթարկել տաք ջրոյ
չոգւոյն որ գրեթէ՝ անմիջապէս կը
ջնջէ ամէն մահացու սերմն:

Արուեստական ծաղիկներու ճար-
տարութիւնն ևս առողջապահութեան
հակառակ պայմանաց ներքեւ կը գըտ-
նուի: Ամէն օր տասն երկու ժամ ա-
նընդհատ, նեղ գործարանաց մէջ, սե-
ղաններու առջեւ նստած, դեռահա-
սակ աղջկունք մետաղեայ ցօղի մը վը-
րայ կը հաստատեն փունջին կամ
ծաղկին զանազան մասերն առանց ու-
շադրութիւն նուիրելու իրենց մարմ-
նոյն որ այլ և այլ ձեւեր կ'առնու նոյն
միջոցին: Ծաղկագործ աղջկան համար
ճշմարտ վտանգը կը կայանայ այն
ներկերուն մէջ զորս կը գործածէնա:
Կը շնչէ անընդհատ մթնոլորտ մը ուր
սնդիկի, կապարի, պղնձի, և ալմէնի
փոշիներ կան որք յառաջ կը բերեն եր-
բեմն վտանգալի թունաւորումներ:
Առողջապահութիւնը կը պահանջէ որ
այդ տեսակ արուեստով զբաղող կա-
նայք իրենց աշխատութեան միջոցին
հագնին դիմակներ և գդակներ. և աշ-
խատանոցին մէջ երբէ՛ք չը ճաշեն և
մերթ ընդ մերթ բացօդեայ վայրեր
ելնելն պտոյտներ ընելու համար:

Ժամագործութեան համար եւս կա.
նայք կը գործեն. մեր գործածած ժա-
մացոյցներն և գոհարեղէն զարդերն
թերեւս իգական սեռի փափուկ ձե-
ռաց գործունէութեան արդիւնքն
են: Ընդհանրապէս այս արուեստներն,
գլխու ցաւ և պտոյտ կը պատճառեն
գործաւորաց: Խոշորացոյցն կը տկա-
րացնէ աչերն և կուրծքին ու գիմաց
հակեալ դիրքը կուտայ վանդակին ա-
հաւոր ձեւ մը, վտանգաւոր շնչառա-
կան գործողութեանց և մատներն կեն-
թարկուին իրենց չափազանց գործու-
նէութեան պատճառաւ երերման և այս
երեւոյթն շատ անգամ տեսած ենք
գաշնակահարներու և գրագիրներու
վրայ:

Մ. Գ. ՄՕՁԵԱՆ

ԱՌՏՆԻՆ ԽՐԱՏՆԵՐ

6. Կօշիկները փայլեցնելու միջոց. —
Եթէ կը փափաքիք փայլուն կօշիկներ
ունենալ, կը խրատեմ որ առնուք 25
հարիւրերորդակուամ կնքամոմ և զայն
հալեցնէ՛ք դգալ մը մօրի հետ և հե-
տը խառնեցէ՛ք նաեւ մի քանի կաթիլ
Լեւեդէնին և պիտի ունենա՛ք յայնժամ
կօշիկներ որք հայելոյ նման պիտի
փայլին:

7. Ինչպէ՞ս կը յայտնուի կաթին շու-
նէն. — Կուզէ՛ք հասկնալ թէ՛ կաթը
զուտ է և կամ խարդախեալ: Պողպատ-
եայ ասեղ մ'առէք և լաւ մը շփեցէք
որպէս զի վրան հարպային ուէ նիւթ
մը չը թողուք: Ընկղմեցէ՛ք այդ ասեղն
կաթին մէջ և յետո՛յ դուրս հանեցէք
զայն ուղղաձիգ դիրքով: Եթէ կաթը
զուտ ըլլայ, ասեղին ծայրը կաթիլ մը
պիտի մնայ, բնաւ չըմնար եթէ կաթը
խարդախեալ է:

8. Հաւելին խորհալիքներէ հանալու եղա-
նակ. — Հալեցուցէ՛ք 50 կրամ խոհա-
նոցի աղ կէս լիտր ջրոյ մէջ: Եթէ բո-
ւորովին թարմ հաւկիթ մը նետէք այդ
հեղանիւթին մէջ, մինչեւ յատակը պի-
տի իջնէ: Եթէ հաւկիթը թարմ չէ, հե-
ղանիւթին մէջտեղը պիտի մնայ: Եթէ
շատ աւելի հին է, ջրոյ մակերեւոյթը
պիտի ելնէ:

9. Սենյի մը լապտաղը դէրժ. — Եթէ
կուզէք հասկնալ ձեր բնակած սենյակի
առողջարար կամ վատառողջ օդն, ա-
մանի մը մէջ 500 կրամ չը մարած կիր
դրէ՛ք և սենյակին մէջ պահեցէք: 24
ժամէն վերջ կշռեցէ՛ք կիրը, եթէ մէկ
կրամ աւելի կշռէ, սենեակն բնակելի է
և օդն հետեւաբար առողջ, իսկ եթէ
կիրը 5 կամ 6 կրամ աւելի կշռէ, այն
ատեն սենեակը անբնակելի է և օդն՝
վատառողջ:

10. Հարթութիւն դէր. — Դրպաննուդ
մէջ աղով լի սրուակ մը պահեցէ՛ք և
միշտ քթերնուդ տարէ՛ք և վեր քա-
շեցէ՛ք: Ահաւասիկ ընտիր դեղ մը հար-
բուխի:

1. Բերանի մաքրութիւն. — Երբ սըխ-
տոր պարունակող կերակուրներ ու-

տէ՛ք, վստահ էք թէ՛ ձեր բերնէն ա-
նախորժ հոտ մը դուրս պիտի ելնէ և
անհանգստութիւն պիտի պատճառէ
հետեւաբար ներկայ եղող անձանց։ Այդ-
տեսակ կենակութիւններէ վերջ, լաւագոյն
եղանակն է քիչ մը ազատագրել ծամել,
և կատարելապէս մարբել բերանը խըն
ձոր մը կրծելով։

12. Անշուշտ Կէլ Կարդու.— Երբէ՛ք մի
կարդաք անկողնոյ մէջ հորիզոնական
դիրքով պառկած ժամանակնիդ։ Եթէ
չէք կրնար ալ դ սովորութենէն հրա-
ժարիլ, որ ձեր կամքէն աւելի զօրա-
ւոր կրնայ ըլլալ, հետեւեալ կանոնաց
համեմատ գործեցէ՛ք. ամեն երեկոյ
աչքերնիդ լուացէք աղի ջրով։ չափա-
զանց աղ մի գործածէ՛ք այրելու ազ-
դեցութիւնը յառաջ չը բերելու հա-
մար։ Տեսանելիաց գործարանին համար
օգտակար է զայս զոր բազումք փոր-
ձելով հաստատած են։ Հեռու դրուած
կանթեղի մը, աղօտ լուսով մի կար-
դա՛ք և մի գրէ՛ք. այս գործողութիւ
նը աչաց համար այնքան փաստակար է
որքան գրքի մը ընթերցումն բոցավառ
և հրակէզ արեգակի մը լուսովն։

13. Սեղանի աղ.— Երբեմն խոնաւ ե.
ղած ժամանակ, սեղանի աղն կ'այլալլի
և հեղուկնալով՝ անգործածելի կը լինի։
Ասոր համար աւա՛սիկ պարզ խրատ մը
որ շատ ազդու է. կրնաք ինքնին ընել.
Աղը լաւ մը շորցուցէք, ապա 100 մա-
սին 8 կամ 10 մաս փոշիացեալ նշա-
տակ մէջը դրէք. երկուքն պիտի խառ-
նուին և աղը խոնաւութեան դէմ պի-
տի դնէ։ Ընդհանրապէս յիշեալ երե-
ւոյթն ծովեզերեայ բնակարանաց մէջ
տեղի կ'ունենայ։

Մ. Գ. ՄՕՁԵԱՆ

Վաճառականի գործակատար մը.
որ անգղիներէն չէր գիտեր, անգղիա-
կան վաճառաբարձ շողենաւ մը եր-
թարով, իւր գործին նկատմամբ նա-
ւապետին հետ ֆրանսերէն կը խօսի.
Նախապետը անգղիներէն լեզուաւ

կ'սկսի հայհոյել, զոր կը հասկնայ գոր-
ծակատարը միայն անոր ձեւերէն և
թարգմանի մը միջոցաւ պատճառը կը
հարցնէ նաւապետին, որ կ'ըսէ, այդ-
մարդը անգղիներէն գիտէ.

—Ո՛չ. կը պատասխանէ.

—Գանի որ չգիտէ. ինչպէս կը
հասկնայ թէ ես հայհոյեր եմ։

—Խօսելու ձեւէն, զոր ես իմ արթ-
նութեամբս հասկցայ, և իւր թարգ-
մանին միջոցաւ կը հարցնէ։

—Այդ աւանակը ֆրանսերէն գի-
տէ՛.

—Ո՛չ.

—Յունարէ՛ն.

—Ո՛չ.

—Գերմաներէն.

—Ո՛չ.

—Հայերէ՛ն.

—Ո՛չ.

—Թուրքերէ՛ն.

—Ուրեմն, կը յարէ այդ պ. աւա-

—Ո՛չ.

նակը ինչո՛ւ կը բարկանայ և կը հայ-
հոյէ անգղիներէն չգիտնալուս համար.
Նաւապետն ասոր վրայ ամչնալով
ներում կը խնդրէ, ձեռքը կը սեղմէ
և պրանթ կը հրամցունէ։

ԱՁԴ

Հանդիսիս տպագրութիւնն երէկ
շատ ուշ աւարտած ըլլալով, այսօր կըր-
ցած է ցրուիլ։

ՀԱՅ ԹԵԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՊԱՀՃԷ ԳԱՓՈՒ

ՃԵԼԱԼ ԵՆՑ ԽԱՆԻՆ ՏԱԿԸ

Յիշեալ վաճառատան մէջ կը գտնուին
ամեն տեսակ խիստ ընտիր և թարմ թէյեր,
որ յատկապէս բերել տրուած են Չինաստա-
նէ, Ճապոնէ, և Հլանտայէ։

Այս վաճառատուն որ հաստատեալ է մի
քանի տարիէ հետէ, իւր ուղղութեամբ,
պատուաւորութեամբ և անխարդախ գոր-
ծադնութեամբ մեծ անուն և համբաւ կը
վայելէ աստ և թէ ի գաւառս և ուրի խիստ
բազում յաճախորդներ։

Վաճառութեան կը լինին մեծաքանակ և
թէ փոքրաքանակ պիտի չափաւոր են։

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ ԵՒ ՏԵՐԻՆ

ԱՆՏՕՆ ՍԱՔԱԵԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐ Մ. ԳԱՓԱՄԱՃԵՂՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ն Ե Ա Ն Պ Է Ր Պ Է Ռ Ե Ա Ն

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ո Ս Կ Ե Ր Ի 2-Ժ Ա Մ Ա Գ Ո Ր Ծ

Բերա, հրապարակութեան թիւ 519

Վաճառումն և նորոգութիւնք ոս-
կերչական նիւթոց և ժամացոյցի շք-
թայի և այլն։

Ռուբէն Մելքոնեան և Ընկ. պատիւ ու-
նին ծանուցանել արդոյ հասարակութեան,
թէ ի Բերա, Թիւնէլի հրապարակին վրայ
Ոսկերիչ-Ժամագործի վաճառատուն մը բա-
ցած է, ուր ամեն տեսակ ոսկերչական նիւ-
թեր, ժամացոյցներ, շքթայներ և այլն կը
վաճառուին և կը նորոգուին զիւրամատչելի
պայմաններով և աժան գնով։

Ուստի կը յորդորենք ազնիւ յաճախորդ-
ներն որ անգամ մի այցելեն յիշեալ վաճա-
ռատուն, ապահով ըլլալով որ ամեն տեսակ
խրութիւն և խնամք պիտի գտնեն նոյն
վաճառատան մէջ։

ՂՊԳՄԻԹՈՒ ՂՊԶ

ՂՊԶ ԳՐԱԳՐԱՅԻՆ ՄԱՍԻՆՈՒՄԻՆ ԿՐԴՈՐԹ ԹԻՒ 48

ՍԵՐԻՆ ԿՐԴՈՐԹ ԹԻՒ 36

ՂՊԶ ԳՐԱԳՐԱՅԻՆ ՄԱՍԻՆՈՒՄԻՆ ԿՐԴՈՐԹ ԹԻՒ 48

ՍԵՐԻՆ ԿՐԴՈՐԹ ԹԻՒ 36

Ո Ս Կ Ե Ր

Ֆ Ո Ր Թ Ո Ւ Ն Ա

Տ Ե Ն Ի Զ Ս Ի Կ Ո Ւ Թ Թ Ա Գ Ո Ւ Մ Բ Ա Ն Ե Ա Ս Ը

Սէրմանէ ֆրանգ 0,250,000 Ինթիմաթ ազգէսի ֆրանգ 1,270,000

Մէջքիւր գումարանի տէնիզ գաղալարընա գարշը վարորարտա վէ կէ միլէրտէ եիւքլէնիլէն մալլէրի, վէ քէզալիք բօսթա իտարէլէրինէ թէսլիմ օլունան միւճէվէրաթ վէ եախօտ պանգնօթ էվրագը զանէթ էհվէնիէթ վէ սուհուլէթլէ սիկուրթա իտէր :

Պու ճիհէթլէ մէպալիդի քիւլլիէթի սիկուրթա իտէպիլմէք իշին իշպու գումարանի էվրօրատա 13 թանէ պիւնիւք սիկուրթա գումարանիալարըյա պիլլէշմիլ տիր : Պունլարըն թէքմիլ սէրմանէ վէ ինթիմաթ ազգէսի 100,000,000 ֆրանգը կէշէր :

էքմիլ Թիւրքիա աճէնթէսի

Հ Ա Մ Պ Ո Ւ Կ Մ Ի Ի Ն Ի Խ Պ Ի Լ Է Շ Մ Ի Շ

ԵԱՆԿԸՆԱ ԳԱՐՇԸ ՍԻԿՈՒԹԱ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱՍԸ

Սէրմանէ	Ֆրանգ 8,000,000
Ինթիմաթ ազգէսի 1888 Յունիօէ գատար	Ֆրանգ 4,817,262
Սէնէվի իրատ 1888 Յունիօէ գատար	Ֆրանգ 10,069,700

Մէջքիւր գումարանեալար տէքօղիթօլար վէ խանէլէր վէ անլէր իշինաէ պուլունան մալլէր վէ մօպիլեալարը զանէթ էհվէնիէթ վէ սուհուլէթլէ, թէէմիլնաթը գալիլիէ թանթընտա օլարագ սիկուրթա իտէրլէր :

Իսթանպուլ աճէնթէսի

Իսթանպուլ, Պահճէ-գարու, Եօրկիատիա խան ԳՈՒՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱՅԱՏՈՒՐ

Մալիւմաթ.— Շիրքէթլէրիմիզին Տէրիսաատէթ պանքէրլէրի պուլունան ներսէսեան Բէտէր վէ Մախտուժու էֆէնիլէր հիսապը կէօրիւմիւշ, վէ միւտիլիէթի ումուժիէթ թարաֆընտան թաստիգ օլունմուշ հէր կիւնա զարար ու զիւնաթ թազմիլնէ թէմալիլէ թալիմաթ ախլ իլլէմիլլէր տիր :

ԱՊՈՒՆԻՆԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴԳԻՄ ՀՐԳԵԶԻ
ՀԻՄՆԵԱԼ 1837

Կեդրոնառեղի 18, Սէն Մաւք փողոց, Բարիդ

Վճարեալ ֆլանկերն իբր 30,000,000

Սեփ քնդարձակ տեղեկութեանց համար դիմելի գրասենեակի քնդարձակ գործա կատարեալն . Ղալաթիա . Մանուկ փողոց . թիւ 2 . Յիւլիսեան խան, Գամպիւ տօլի Գաղաթիւն գիւղացի
Ընդհանուր գործալարը բովանդակ թուրքիայ և Յունաստանի միջոց ԲԱՅԱՆԸՆԱՆ ԵՒ ԸՆԴ

(ԼԱՄԴԻԻ)

ԱՆ ՐԱԾԱՆՈԹ ՆՈՐԹ ՊՐԻԹԻՇ ՐԻՊԷՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր լաճախորդներու փափաքանաց համաձայն, մեր այս տարուան քաուչուէ մուճակներն, որք իրենց վրա ալ իրբեւ նշան կշիռ մը կը կրեն խիստ ճաշակաւոր, նուրբ և հաստաւուն շինուած են կոպի քէրտով :

Պօլսոյ հրապարակին վրայ երկար առեկէ ի վեր ճանչցուած է թէ մեր քաուչուէ մուճակները կը գերազանցեն քսան տարիէ ի վեր գործածուած բոլոր մուճակները :

Մեր այս մուճակներու ներքին կողմը կշիռի մը և արտաքին կողմն ալ առիւծի մը պատկերը դրոշմուած է իրբեւ նշան, կը վաճառուին ի Պօլիս Սուլթան համամ աղբիւրի մօտ Սէպուհ աղա Տէմիրճեանի թիւ 57 և 59 խանութն և բոլոր քաուչուէ մուճակ վաճառողներու քով : Կեդրոնաւեղին է ի Պօլիս, Պահճէ Գարու, Գօճաման Օղլու խան, Ճօրճի Կիւրալի թիւ 1 աւթերանոցը :

Ֆ Ո Ր Թ Ո Ւ Ն Ա

ԱՆՈՆԻՄ ՈՒՄՈՒՄԻ ՍԻԿՈՒԹԱ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱՍԸ

1668 րէ Գեւլէնի Բէտիօ օլունմուշ րաւ	1745 րէ Տէմիրօղլու Բէտիօ օլունմուշ րաւ
ԷՐՄԱԵԷ 1,875,000 ՖՐԱՆԳ	ՍԷՐՄԱԵԷ 3,750,000 ՖՐԱՆԳ
ԻՀԹԻԵԱԹ ԱԳՃԷՍԻ 1,337,500	ԻՀԹԻԵԱԹ ԱԳՃԷՍԻ 3,099,367. 15 ՖՐ

Տէրաատէթ բիւշաքընտա պիլլէշմիլ օլուն իշպու սիկուրթա գումարանեալարը . քէֆալէթի միւթէգապիլէ իլէ հէր նէվի էմթաա վէ ազգէ կրուքօլարընը, տէնիզ, նէկը վէ գարա նագիլեաթը թէնիլքէլէրինէ գարշը զալլէթլէ ֆաեիտէպալիս չէրաեիթ լէ սիկուրթա իտէրլէր :

Հ Ա Ն Զ Է Ա թ Ի Շ Է

ԵԱՆԿԸՆԱ ԳԱՐՇԸ ՍԻԿՈՒԹԱ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱՍԸ

1874 րէ Հաֆաթլի Բէտիօ օլունմուշ րաւ	
ՍԷՐՄԱԵԷ 3,750,000 ՖՐԱՆԳ	
ԻՀԹԻԵԱԹ ԱԳՃԷՍԻ 600,000	

Իշպու սիկուրթա գումարանեալար, հէր նէվի էմթաա վէ էշեաթ, առպար վէ մողաա գա աէրուլէրինաէթի էմթաաթը, էն զիւնաթ ֆաեիտէպալիս շարթլար իլէ սիկուրթա իտէր : Բալիլիլի մալիւմաթ ալմաթ իսթլիլէնլէր, պալէաթէ զիքր օլունան իւշ գուճ քանեալարըն ումուժի մասլահաթ կիւղարը պուլունան իսթանպուլա Գահլէ-Գարու սունաա Բալիլի բաշա խանընտա նիւմէրօ 13 վէ 14 աէ ՏԻՐԱՆ Ս՝ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ էֆէն, տիլէ միւրաճաթ իթմէկէ ազգէթ օլունմուշ :